

İzmir YMMO Dergisi

Yıl/Year: 2020 Cilt/Volume: 2 Sayı/No:1 Dönem/Period: Haziran/June 2020
Geliş Tarihi/Received: 25.05.2020 Kabul Tarihi/Accepted: 20.06.2020 Sayfa: 35-41
ARAŞTIRMA MAKALESİ

Bankalarda Takipteki Krediler İçin Tahakkuk ve Reeskont Uygulaması ve Muhasebeleştirilmesi

Mustafa SÜNER¹

Özet

TFRS 9 uygulaması ve yönetmelik değişiklikleri takipteki kredi zarar karşılıklarında değişiklik getirmekle birlikte takipteki kredilerin tahakkuk ve reeskontlarının muhasebeleştirilmesi için de değişiklik getirmiştir. Bu çalışmada TFRS 9 sonrası takipteki krediler için tahakkuk ve reeskont uygulamasındaki farklılıklar ve bu farklılıkların muhasebeleştirilmesi üzerine etkisi incelenmekte, söz konusu çalışma ile literatüre katkı yapılması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler— Takipteki Kredi, Tahakkuk ve Reeskont, Muhasebe

JEL Sınıflama Kodları: M40, M41

Accrual and Rediscount Application And Accounting For Non-Performing Loans In Banks

Abstract

Implementation of TFRS 9 and regulation changes have imposed alterations on reserve requirements of non-performing loans and accounting of non-performing loans in terms of accrument and rediscount. In this study, differences of accrument and discounting implementations post TFRS 9, along with variations of these in terms of accounting methodology has been analyzed, in an effort to contribute to the literature.

Keywords— Non-Performing Loans, Accrual and Rediscount, Accounting

JEL Classification Codes: M40, M41

¹ Marmara Üniversitesi Bankacılık Doktora Öğrencisi, Bankacılık Sigortacılık Enstitüsü, Bankacılık, Türkiye, mustafa35suner@gmail.com ORCID: 0000-0003-3363-6147

1. GİRİŞ

01.01.2018 tarihinden itibaren Bankalar, TFRS 9 Finansal Araçlar standardını uygulamaya başlamıştır. Bu kapsamda bankalar için önem arz eden kredilerin sınıflandırılması ve bunlar için ayrılacak karşılıklara ilişkin usul ve esaslar hakkında yönetmelikte de TFRS 9 ile uyumlu olacak şekilde değişiklikler yapılmış ve uygulanmaya başlanmıştır. Söz konusu yönetmelikte takipteki kredilerin reeskont ve tahakkukuna ilişkin hükümlere yer verilmiştir. 27.11.2019 tarihinde ise TFRS 9 standardında da yer alan **makul beklenti** ile ilişkili olacak şekilde aynı yönetmelik kapsamında değişikliğe gidilmiştir.

Bu çalışmada giriş bölümünden sonra literatür taramasına, sonraki bölümde ise takipteki kredilerin faiz tahakkuk ve reeskontuna ilişkin mevzuat ve Bankacılık sektöründe faaliyet gösteren Banka finansal tablo ve dipnotlarına ilişkin incelemeye, aynı başlıkta TFRS 9 öncesi ve sonrasındaki muhasebeleştirme yönünden farklara, **makul beklentinin** muhasebe uygulamasına etkisine yer verilecektir. Son bölüm de ise değerlendirme yapılacaktır.

2. LİTERATÜR TARAMASI

Literatürde (Polat, 2015), 5411 sayılı bankacılık kanunundaki özel ve genel karşılıklar, muhasebeleştirilmesi ve vergi mevzuatı karşısındaki durumunu ele aldığı çalışmasında takipteki kredilerin faiz tahakkuk ve reeskontlarının TFRS 9 öncesindeki uygulamaların muhasebeleştirilmesine yer vermiştir. TFRS 9 sonrasındaki uygulamada kredilerin faiz tahakkuk ve reeskontlarının durumu ve TFRS 9'daki **makul beklenti**yi ele alan bir çalışma bulunmamaktadır. Bu sebeple çalışmada daha çok kamuya ilan edilen Banka finansal tablo dipnotlarından faydalanılmaktadır.

3. TAKİPTEKİ KREDİLERİN FAİZ TAHAKKUK VE REESKONTU

Tahakkuk yapılmayan, dönem kâr ve zararını etkileyen kalemlerin ilgili gelir ve gider hesaplarına dahil edilmesi veya önceden tahakkuku yapılan kâr ve zararı ilgilendiren tutarlardan gelecek dönemlere isabet eden tutarın belirlenerek gelir ve gider hesaplarından tenzil edilmesi için yapılan muhasebe işlemine reeskont denir. Reeskont ile tahakkuk bu anlamda farklılaşmaktadır. Reeskont geçici iken, tahakkuk kesinlik ifade etmektedir. Buradan anlaşılacağı üzere, içinde bulunulan dönemde kesinleşmiş gelir ve giderlerin ilgili hesaplara aktarılmasına tahakkuk denir (İbiş, Çatıkkaş, & Çelikdemir, 2018).

TFRS 9 uygulanmaya başlanmadan önce geçerli karşılıklar yönetmeliğinde; “*Donuk alacak haline gelen tutarlar için döneme ilişkin faiz tahakkuku ve reeskontu yapılmaz. Donuk alacak haline dönüşen tutarlar için daha önce yapılmış bulunan ve tahsil edilmediği halde gelir yazılan faiz tahakkukları ve reeskontları, ilgili faiz geliri hesabı aynı tutarda borçlandırılarak muhasebe kayıtları üzerinde ters kayıtlarla düzeltilir veya iptal edilmek suretiyle kapatılır.*” hükmü yer almakta iken, yeni karşılıklar yönetmeliğinde; “*TFRS 9 uygulayan bankalar bu Yönetmeliğe göre donuk alacak olarak kabul edilen finansal varlıkları için hesapladıkları faiz tahakkukları, reeskontları ve değerlendirme farklarını finansal tablo dipnotlarında açıklar.*” hükmüne yer verilmektedir (BDDK, 2016; BDDK, 2006).

Söz konusu husus Akbank, Halkbank, İş Bankası, Vakıfbank, QNB Finansbank finansal tablo dipnotlarında yapılan incelemelerde bankaların benzer şekilde; faiz gelir ve giderleri tahakkuk esasına göre etkin faiz yöntemi kullanılarak muhasebeleştirildiği, donuk alacaklar için 01.01.2018 tarihinden itibaren reeskont hesaplamaya başlandığı, donuk alacakların net defter değeri (brüt defter değeri beklenen zarar karşılığı farkı), sözleşme faiz oranı ile reeskont edildiği denilmektedir (İş Bankası, 2019). TFRS 9 uygulaması çerçevesinde donuk alacak haline gelmiş kredilerin ve diğer alacakların faiz tahakkuk ve reeskontları iptal edilmemekte ve söz konusu tutarları faiz gelirlerinde izlemekle birlikte yine ilgili metodoloji kapsamında bu tutarlar üzerinden beklenen zarar karşılığı hesaplaması gerçekleştirilmektedir. (İş Bankası, 2019). Bankaların finansal tablo dipnotlardan edinilen bilgiler doğrultusunda aşağıdaki tablo oluşturulmuştur. (Akbank, 2019; Halkbank, 2019; Vakıfbank, 2019; İş Bankası, 2019).

Tablo 1: Bankaların Faiz Tahakkuk/Reeskontu ve Karşılık Tutarları (Bin TL)

Banka	Kalem	3.Grup Krediler	4.Grup Krediler	5.Grup Krediler
Akbnk	Faiz tahakkuk ve reeskontları ile değerlendirme farkları	240.819	602.739	1.313.881
Halkb		297.411	919.761	770.306
Isbnk		121.568	694.560	730.154
Vakbn		269.253	304.122	747.230

Finansal tablo dipnotları ve ilgili yönetmelik hükümleri uyarınca TFRS 9 uygulanmaya başladıktan sonra önceki uygulamada iptal edilen faiz tahakkuk ve reeskontların artık iptal edilmediği ve bunlara da krediler gibi karşılık ayrılmaya başlandığı anlaşılmaktadır. 01.01.2018 tarihinden sonra bankalarca uygulanmaya başlanan TFRS 9 standardı ile yeni bir uygulama olan takipteki kredilerin faiz tahakkuk ve reeskont muhasebesine ilişkin kayıtlara ilerleyen başlıkta yer verilecektir.

3.1. Takipteki Kredi Faiz Tahakkuk ve Reeskontunun Muhasebeleştirilmesi

Reeskont geçici, tahakkuk ise kesinlik arz etmektedir. Bir başka ifade ile kesinleşmiş gelir ve giderlerin ilgili hesaplara yansıtılmasına tahakkuk, tahakkuku yapılan kar veya zararı ilgilendiren tutarlardan gelecek dönemlere isabet eden kısmın gelir ve giderlerden indirilmesi için yapılan muhasebe işlemine ise reeskont denilmektedir. Kredilerin faiz, komisyon ve diğer gelirlerinin tahakkuk ve reeskontu 220-Kredi Faizleri ve Gelir Tahakkuk ve Reeskontları hesabına borç kaydedilmek suretiyle izlenmektedir (İbiş, Çatıkkaş, & Çelikdemir, 2018).

TFRS-9 bankalarda takipteki kredilerin faiz ve tahakkukunun muhasebeleştirilmesi açısından bir milat olmakla birlikte, uygulama tarihi olan 01.01.2018 tarihi öncesi ve sonrasındaki muhasebe işlemlerinin detayına aşağıda yer verilmektedir.

3.1.1. TFRS-9 Öncesindeki Muhasebeleştirme

Donuk alacakların değerlendirilmesinde ve muhasebeleştirilmesinde eski karşılıklar yönetmeliğine göre yapılan kayıtlardan ilki tahsil edilmediği halde gelir yazılan tahakkuk ve reeskontların iptal edilmesini, ikincisi ise iptal edilen tahakkuk ve reeskontların nazım hesaplarda izlenmesini göstermektedir (Polat, 2015).

Açıklamalar doğrultusunda eski karşılıklar yönetmeliğine göre yapılan muhasebe kayıtlarına aşağıda yer verilmiştir.

Takipteki Kredi Faiz Tahakkuku	: 100.000 TL	
Takipteki Kredi Faiz Reeskontu	: 10.000 TL	
-----16/01/2017-----		
514 KISA VADELİ KREDİLERDEN ALINAN FAİZLER	110.000	
220 KREDİ FAİZ VE GELİR TAAH. VE REES.		110.000
-----16/01/2017-----		
996 DİĞER NAZIM HESAPLARDAN ALACAKLAR-TP	110.000	
İptal Edilen Gelirler		
998 DİĞER NAZIM HES. BORÇLAR		110.000

Muhasebe kayıtlarında da görülebileceği üzere TFRS-9 öncesinde tahakkuk ve reeskont kayıtları aktiften çıkarılarak nazım hesaplarda izlenmeye devam edilmektedir.

3.1.2. TFRS-9 Sonrasındaki Muhasebeleştirme

TFRS-9 öncesi uygulamada takibe aktarılan kredinin faiz tahakkuk ve reeskontunun iptal edilerek bilanço dışına çıkarılmakla birlikte TFRS-9 sonrasındaki mevzuat düzenlemesi ile birlikte takipteki kredilerin faiz tahakkuk ve reeskontunun iptal edilmeyerek hesaplanmasına ve muhasebeleştirilmesine devam edilmektedir. Bu kapsamda işlemlerin muhasebesi aşağıdaki gibi olacaktır.

Takipteki Kredi Faiz Tahakkuku	: 100.000 TL	
Takipteki Kredi Faiz Reeskontu	: 10.000 TL	
-----16/01/2020-----		
220 KREDİ FAİZ VE GELİR TAAH. VE REES.	110.000	
220.00 Faiz Tahakkuku	100.000	
220.0100 Faiz Reeskontu	10.000	
514 KISA VADELİ KREDİLERDEN ALINAN FAİZLER	110.000	

Banka finansal tablo dipnotlarında da gösterildiği üzere hesaplanan söz konusu kredi faiz tahakkuk ve reeskontlarına karşılık ayrıldığı gösterilmektedir. Dolayısıyla aktifte izlenen ve tahsil imkânı zor olan söz konusu kalemler için kredi ana bakiyesine ek olarak karşılık ayrılmaktadır. TFRS-9'da ayrıca makul beklenti yer almaktadır.

3.1.3. TFRS-9 Uyarınca Makul Beklenti ve Muhasebe Uygulamasına Etkisi

Bir finansal varlığın değerinin kısmen ya da tamamen geri kazanılmasına ilişkin *makul beklentilerin* bulunmaması durumunda işletme, finansal varlığın brüt defter

değerini doğrudan düşürür. Kayıttan düşme, bir finansal tablo dışı bırakma sebebidir (KGGK, 2020).

01.01.2018 tarihinde yürürlüğe giren Kredilerin sınıflandırılması ve bunlar için ayrılacak karşılıklara ilişkin usul ve esaslar hakkında yönetmelikte 27.11.2019 tarihindeki değişiklikte; “Beşinci Grup-Zarar Niteliğindeki Krediler” altında sınıflandırılan ve borçlunun temerrüdü nedeniyle ömür boyu beklenen kredi zararı karşılığı veya özel karşılık ayrılan kredilerin geri kazanılmasına ilişkin makul beklentiler bulunmayan kısmı, bu grupta sınıflandırılmalarını takip eden ilk raporlama döneminden (ara dönem veya yıl sonu raporlama döneminden) itibaren TFRS 9 kapsamında kayıtlardan düşülebilir. Tahsil imkânı kalmayan kredilerin kayıtlardan düşülmesi bir muhasebe uygulamasıdır ve alacak hakkından vazgeçilmesi sonucunu doğurmaz. Kredilerin geri kazanılmasına ilişkin makul beklentilerin bulunmadığına ilişkin olarak bankaca belirlenen göstergeler ve kayıttan düşülmüş olmakla birlikte takibi yapılan kredilere ilişkin politikalar da dâhil olmak üzere kayıttan düşme politikası, TFRS 9 kapsamında dönem içerisinde kayıttan düşülen tutarlar ve bunun takibe dönüşüm oranına olan etkisi finansal tabloların dipnotlarında açıklanır.” hükümleri eklenmiştir (BDDK, 2019).

Yönetmelik düzenlemesinde de belirttiği gibi banka söz konusu alacaklarından vazgeçmeyecek yalnızca muhasebesel olarak daha önceki bölümde ele alındığı şekilde TFRS-9 öncesindeki muhasebe uygulamasını tercih edecek ve alacakları nazım hesaplarda izleyecektir.

Kredilerin geri kazanılmasına dair makul beklentilerin bulunmadığı ve TFRS 9 kapsamında dönem içerisinde kayıttan düşülen tutarların ve bunun takibe dönüş oranı üzerindeki etkisinin Akbank T.A.Ş.’nin 2019 yıl sonu finansal tablo dipnotlarının incelenmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir. (Akbank, 2019). Bu bağlamda aşağıda yer alan Tablo 2 ve Tablo 3’te Akbank T.A.Ş.’ye ait bilgiler üzerinden açıklama yapılmaktadır.

Tablo 2: Akbank’a Ait Takipteki Krediler Bakiyesi

Kredi Grubu	3.Grup	4.Grup	5.Grup
Önceki Dönem (2018)	1.681.186	2.853.788	3.904.054
Dönem İçinde İntikal (+)	9.275.423	978.001	461.390
Diğer Donuk Alacak Hesaplarından Giriş (+)	-	6.434.858	5.631.430
Diğer Donuk Alacak Hesaplarına Çıkış (-)	6.434.858	5.631.430	-
Dönem İçinde Tahsilat (-)	533.124	554.481	737.100
Kayıttan düşülen (-) (*)	5.755	5.810	1.218.780
Satılan (-)	163	1.140	666.944
Dönem Sonu Bakiyesi	3.982.709	4.073.786	7.374.050
Karşılık (-)	2.183.880	2.054.163	4.401.267
Bilançodaki Net Bakiyesi	1.798.829	2.019.623	2.972.783
Bilançodaki Net Bakiye Toplamı	15.430.545		

* 27 Kasım 2019 tarih ve 30961 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan “Kredilerin Sınıflandırılması ve Bunlar için Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik”te yapılan değişikliğe istinaden yapılan kayıttan düşme tutarı **1.119.998 bin TL’dir** ve takibe dönüşüm oranına olan etkisi 49 baz puandır.

Tablo 3: Akbank'a Ait Toplam Krediler Bakiyesi (Bin TL)

Kredi Grubu	1.Grup	2.Grup	3.Grup
Ticari Krediler	138.538.764,00	25.146.235,00	12.224.903,00
Tüketici Kredileri	28.687.077	3.427.255	1.602.674
Kredi Kartı	14.579.181	1.540.707	1.029.502
Finansal Kiralama	4.082.394	484.459	573.466
Toplam Kredi Bakiyesi	231.916.617		

Akbank'a ait takipteki krediler ve toplam krediler bakiye bilgisini edindikten sonra takipteki kredilerin toplam kredilere oranının $(15.430.545/231.916.617)$ %6,65 olduğu, dipnotta yer alan 1.119.998 kısım takipteki kredi bakiyesinden düşülmeseydi ilgili oranın $[(15.430.545+1.119.998) \div 231.916.617]$ %7,14 olacağı, böylece bankanın dipnotlarda da belirttiği üzere %0,49'lık bir fark olacağı görülmektedir. Nihayetinde makul beklentilerin bulunmadığına dayanarak aktiften çıkarılan tutarların takibe dönüş oranı üzerinde pozitif etkisi bulunduğu görülmektedir.

SONUÇ

Çalışmada bankaların kamuya aydınlatma platformuna ilân ettiği finansal tablo ve dipnotlarında yapılan detaylı incelemelerde bankaların TFRS 9 ve karşılıklar yönetmeliği kapsamında takipteki kredilerin tahakkuk ve reeskont muhasebesini yaptığı ve takipteki kredi tahakkuk ve reeskont kalemlerine ait bilgilere finansal tablo dipnotlarında ayrıntılı olarak yer verdiği görülmüştür.

Takipteki kredilerin muhasebeleştirilmesine ilişkin iki farklı yöntem bulunmakta olup, TFRS 9 muhasebe yöntemleri için bir milat olmuştur. TFRS 9 öncesinde takipteki krediye ait tahakkuk ve reeskont tutarları iptal edilerek nazım hesaplarda izlenirken, TFRS 9 sonrasında söz konusu tutarlar iptal edilmeyerek normal bir kredininki gibi tahakkuk ve reeskont muhasebe kaydının yapılmaya başlandığı görülmektedir. Fakat 27.11.2019 tarihindeki mevzuat değişikliği ve TFRS 9'da yer alan makul beklenti bu durumun istisnasını oluşturmaktadır. Tutarların tahsil edileceğine ilişkin *makul beklentisi* bulunmayan banka TFRS 9 öncesindeki muhasebe uygulamasına geri dönebilecektir. Ayrıca söz konusu uygulama ile takibe dönüşüm oranı etkilenecektir. Dolayısıyla bankalar takibe dönüşüm oranının olumlu yönde etkilenmesi için makul beklenti kapsamında muhasebe uygulamasında değişikliğe gidebilecektir.

Şu an için sınırlı olarak banka finansal tablo dipnotlarında makul beklenti kapsamında finansal tablo dışı bırakılmış kalem bulunmuyor olsa da, ilerleyen dönemlerde mevcut konjonktürün takipteki krediler üzerinde baskı yaratması sebebiyle, bankaların makul beklenti kapsamında faiz tahakkuk ve reeskontların bir kısmının finansal tablodan dışlanması söz konusu olabilir.

KAYNAKLAR

İBİŞ, C., ÇATIKKAŞ, Ö., ve ÇELİKDEMİR, N. Ç. (2018). *Banka Muhasebesi İlkler ve Uygulamalar*.
https://www.tbb.org.tr/Content/Upload/Dokuman/7534/Kitap-Banka_Muhasebesi_s.new.pdf

BDDK. (2006). *Bankalarca Kredilerin Ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi Ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul Ve Esaslar Hakkında Yönetmelik*. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/11/20061101-9.htm>

BDDK. (2016). *Kredilerin Sınıflandırılması Ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul Ve Esaslar Hakkında Yönetmelik*. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/06/20160622-3.htm>

KGK. (2020). *TFRS-9 Finansal Araçlar*. https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%BCrk%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2019Seti/TFRS/TFRS_9.pdf

Polat, B. (2015). *5411 sayılı bankacılık kanunundaki özel ve genel karşılıklar, muhasebeleştirilmesi ve vergi mevzuatı karşısındaki durumunu*. İstanbul: Beykent Üniversitesi S.B.E.

https://www.akbankinvestorrelations.com/tr/images/pdf/4c19_akbank_konsolide_finansal_tablolar_ve_dipnotlar.pdf, (01.05.2020)

<https://www.isbank.com.tr/bankamizi-taniyin/finansal-bilgiler>, (01.05.2020)

<https://mediaservice.halkbank.com.tr/media/document/Halkbank/YatirimciIlişkileri/FinansalTablolar/2019/KonsolideRapor31122019.pdf>, (01.05.2020)

<https://www.vakifbank.com.tr/konsolide-raporlar.aspx?pageID=2533>, (01.05.2020)